ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿ

ՍՐԲԱԶՆԱՍՈՒՐԲ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ

ՄԱԿԱՐ

Ձեր երկարատև հոգևոր ասպարէզը գրաւեց Ձեր Պ. եհափառութեան համար հայ ազգի հաւատարմութիւնն, որ ընտրեց Ձեզ գահակալ Հայաստանի Լուսաւորիչ Ս. Գրիգորի գահի։

Տեսնելով Ձեր հովուապետական գործունէութեան մէջ Իմ սրտին յոյժ մօտիկ բարիքը Հայաստանեայց եկեղեցւոյ և սորա զաւակաց հոգևոր յառաջադիմութեան, ամենաողորմածաբար շնորհում եմ Ձեզ, վեղարի վերայ կրելու համար, ադամանդեայ խաչ՝ հաւատոյ սուրբ նշանն, որ միապէս ոգևորում է և հովիւներին և՝ նոցա հօտերին։ Յանձնելով Ինձ աղօթից Ձերոց, մնում եմ առ Ձեզ բարեհաճ։

Իսկականի վերայ նորին Կայսերական Մեծութեան ձեռքով գրած է։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ.

Ս. Պետերբուրգ։
18 Յուլիսի 1885 թ.

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿ.

ԾԱՑՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԷՋՄԻԱԾՆԻ
ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ՄԱԿԱՐԱՅ

Ի հաւաստիս Մեր ուշադրութեան առ Հայ եկեղեցին և ի յայտարարութիւն Մեր առ Ձեզ ունեցած անձնական առանձին բարեհաճութեան, ամենաողորմածաբար թուեցինք Ձեզ ի շարս կրողաց Մեր Կայսերական շքանշանն՝ յանուն սուրբ և մեծ Իշխան Աղէքսանդր Նեվսկու, որոյ նշանները ընդ

այսմ առաքելով առ Ձեզ՝ կը մնամք, Ա՛ր Կայսերական ողորմածութեամբ բարեհաճ։

Իսկականի վերայ Նորին Կայսերական Մեծութեան ձեռքով ստորագրած է՝

Ի ՊԷՏԷՐՀՈՖ. ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ.

18 Յուլիսի 1885 ամի.

Ս. Էջմիածնի Սինոդը Վեհափառ Հայրապետի հասատութեան պաշտօնական թուղթը ստանալով ինչ ինչ անհրաժեշտ կարգադրութիւնները անելուց յետոյ, ինչպէս հաղորդել էինք՝ Ղարաբաղի թեմի կառավարիչ Գեր. Տ. Գրիգոր Արքեպիսկոպոսին և Սինոդի անդամ Գեր. Տ. Յովակիմ Արքեպիսկոպոսին հրաւիրակ կարգեց Նորին Վեհափառութեան՝ որոնք ամսոյս 9-ին անվոանգ ժամանելով Քիշնև, 10-ին ներկայացել են Նորին Վեհափառութեան, մատուցանելու Հայրապետական դրօշակիր խաչ և գաւազանը և յայտնելու իրանց հրաւիրակութեան պաշտօնը։

Գերապատիւ հրաւիրակների Նորին Վեհափառութեան ներկայանալու մանրամասնութիւնը պարունակող սոյն գրութիւնը ստանալով Քիշնևից հաղորդումենք ի գիտութիւն ընթերցողաց։

«Ամսոյս 9-ին երեկոյեան ժամը 6-ին ողջամբ ժամանեցին Քիշնև Սինոդի Սրբոյ Էջմիածնի և Մայր Աթոռոյ միաբանութեան հրաւիրակներ Գերապատիւ Տեարք Գրիգոր Արքեպիսկոպոս Սագինեանց՝ կառավարիչ թեմին Հայոց Ղարաբաղու և Յովակիմ Եպիսկոպոս՝ անդամ Սինոդին Սրբոյ Էջմիածնի։ Սրբազան Հրաւիրակներին դիմաւորեցին Քիշնևի կայարանը տեղական հոգևորականաց դասը և խուռն բազմութիւն հայազգի ժողովրդոց քաղաքիս երկուց սեռից։ Կայարանէն Սրբազանները նստելով յառաջուց պատրաստուած կառքը դիմեցին ուղղակի Էջմիածնական կալուածոց մէջ գտնուած յատուկ նոցա համար կահաւորուած բնակարանը, որը կգտնուի դէմ յանդիման փառաւոր Նորաշէն առաջնորդարանի վիճակիս Հայոց Նոր Նախիջևանի և Բեսարաբիոյ, յորում և ունի իւր բնակութիւն Նորին Վեհափառութիւն Սրբազնագոյն Կաթուղիկոսն ամենայն Հայոց։

Հետևեալ օրը ամսոյս 10-ին կանուխ առաւօտեան սկսան հետզհետէ ժողովուել հրաւիրակ Սրբազաններու բնակարանը տեղա-

կան հոգևորականաց գասը կարևոր պատրաստութիւնքը տեսնելու Վեհափառ Հայրապետին ներկայանալու համար, իսկ քաղաքիս ազգայնոց ականաւոր իշխանները ուղղակի ի Վեհարան, ամենքն ալ սրտատրոփ և լցեալ անպատում խնդութեամբ որ արժանի պիտի լինին տեսնելու մի փառաւոր, իսկ հայկական հանդէս, որոյ վերայ հասկացողութիւն անգամ չունէին։

Ժամը 11 ին մի քառորդ մնացած Վեհափառ Հայրապետը բարեհաճեցաւ ելնել իւր ներսի սենեակներէն և մտաւ ընդունարանը, ուր անմիջապէս հրաւիրուեցան ազգային իշխանները և մի փոքր միջոց մխիթարուեցան Նորին Սրբութեան պատկառելի և քաղցրաժպիտ տեսութեամբ և խօսակցութեամբ։ Յետոյ Նորին Վեհափառութիւնն բարեհաճեցաւ յայտնել Հրաւիրակ Սրբազաններուն տեղական աւագ երէց քահանայի միջոցաւ թէ ինքը պատրաստ է ընդունել զնոսա։

Ճիշդ ժամը 11 ին Հրաւիրակ Սրբազաններն փիլոններով եւ առաջներից երկու կաթուղիկոսական շաթիրներ իւրեանց պատմական ծիրանեգոյն համազգեստներով ձեռքերնին բռնած Պարսկական շահերից ընծայուած ասանէջ, յետոյ երկու կարգ շարուած դպրաց գասը ուրարները ուսերնին ձգած, չորս քահանայք փիլոններ առած, յորոց միոյն ձեռք կաթուղիկոսական խաչ և միւսին հովուապետական գաւազան, որք յատկապէս բերուած էին Մայր Աթոռէն, յետոյ Էջմիածնական կալուածոց կառավարիչ բարեշնորհ Կարապետ վարդապետ յամբընթաց քայլերով դիմեցին ուղղակի Վեհարան որոյ դռները բաց էին ընդունելու այդ շքեղ գնացքը։ Երբ որ հասան ընդունարան, ուր էր Վեհափառ Հայրապետն իւր շուրջը ունելով յոտնկայս ազգային իշխանները, ամենքը գլուխները խոնարհելով ողջունեցին և կանգնեցին Վեհափառ Հայրապետի առջև, որ նոյնպէս ոտքի վերայ կանգնած կայր, և իւրաքանչիւր ոք կալաւ իւրեան յարմարաւոր տեղը յաջմէ ունելով գաւազանը և յահեկէ կաթուղիկոսական խաչը հովուապետական դրօշներով։

Ալեղարդ Գրիգոր Սրբազան վերցուց վեղարը և գլխաբաց ասաց հեանեալ խօսքերն ի դէմն Նորին Վեհափառութեան յուզուած սրտիւ և դողդոջուն ձայնիւ։

ՎԵՀԱՓԱՌ ՏԷՐ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԵԱԼ ՀԱՅՐԱՊԵՏ

«Ես և իմ միաբանակից եղբայր Դեր. Յովակիմ եպիսկոպոս «եկած ենք ի դիմաց Սինոդի Սրբոյ Էջմիածնի և Միաբանութեան «Մայր Աթոռոյ հրաւիրել զՁերդ Վեհափառութիւն գալ բազմել «ի Գահ Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի լուսաւորչի, յապացոյց որոյ «ահա կմատուցանենք Ձեր Վեհափառութեան այս սուրբ խաչն «կաթուղիկոսական և այս հովուապետական գաւազան»։

Ասելով այս խօսքեր առաւ Սրբազանը Հայրապետական գաւազանը. և քայլելով դէպի Վեհափառ Հայրապետն մատոյց զայն Նորին Սրբութեան խորին յարգանօք և համբուրիւ սրբոյ Աջոյն, և ապա դառնալով իւր նախկին տեղը՝ շարունակեց ասել։

«Վեհափառ Տէր, վերջին ժամանակներս մեր սիրելի ազգայնոց «մեծագոյն մասը կարծում էր թէ՝ երկինքը միշտ մռայլ և մա- «ռախլապատ պիտի մնայ մեր ազգին առաջ, կարծում էր թէ՝ «իւր սուգը չպիտի փարատի երբէք և կուլար անմխիթար, բայց «որովհետև սիրտ թագաւորի ի ձեռին Աստուծոյ է, այսպէս «և ահա Ամենողորմած կամօք Նորին Կայսերական Մեծութեան «Օգոստափառ Թագաւոր Կայսերն մերոյ փարատեցաւ այժմ այդ «սուգ, պարզեցաւ երկինք և սփռեցաւ մեր Ազգի վերայ լոյս և «ցնծութիւն։ Այժմ Դուք էք, Վեհափառ Տէր, մեր ազգի լու- «սատու աստղը, Դուք էք մեր սրտերի միակ յոյսը և ապաւէնը «և մենք ամենեքեանքս հարուստ յուսով կամք մնամք թէ՝ Ձեր «Հայրապետութիւն պիտի լինի օգտակար և փառաւոր մեր ազգի «համար և մեք միաբանական եղբարքք հանդերձ պիտի միխիթա- «բուիմք Ձեր Հայրական գութը և խնամքը վայելելով։ Կմնայ մեզ «ուրեմն ջերմագին աղօթքներ վերառաքել առ Բարձրեալն Աս- «տուած, որպէս զի պարգևէ Ձեր Վեհափառութեան այժ, կարո- «ղութիւն և առողջութիւն և շնորհէ մեզ Ձեր թանկագին կեան- «քը ընդ երկայն աւուրս ուղիղ վարդապետութեամբ։»

Նորին Սրբազնութեան այս խորհրդաւոր և գեղեցիկ խօսքեր այնպիսի քաղցր տպաւորութիւն գործեցին ունկնդրաց վերայ, այնպիսի մի անօրինակ վեհութիւն տուին այդ հրաւիրանաց հան- դիսին, մանաւանդ այն նշանաւոր վայրկենին, երբ մատոյց Նորին Վեհափառութեան Հովուապետական գաւազան, որ շատերի աչ-

քերէն սկսան հոսել յորդառատ արտասուք ուրախութեան և ոգևորութեան։ Այլապէս կարող չէր լինել. Հայ սիրտը չէր կըրնար անտարբեր աչօք հայել այդ չքնաղ և աքանչելի հանդիսին վերայ առանց պահ մը սրտով և հոգւով չյափշտակուելու անցեալ ժամանակների փառաւոր և քաղցր յիշատակներով։

Նորին Վեհափառութիւնն անտարբեր չըմնաց, Նորա վերայ ևս մեծ տպաւորութիւն գործեց այս հանդէս և հրաւիրակ Գրիգոր Սրբազանի զեղեցիկ խօսքեր. իսկ երբ ստացաւ Նորա ձեռքէն Հոմուապետական գաւազանը նշմարելի էր թէ՝ որքան յուզեալ էր այն պահուն Նորին Սրբութեան փափուկ սիրտ և հոգին. և ինչ փառաւոր, ինչ վսեմ, վեհ և պատկառելի էր այդ վայրկենին Նորին Վեհափառութեան կերպարանք։

Երբ վերջացուց Գրիգոր Սրբազան իւր ատենաբանութիւն, Սրբազնագոյն Կաթուղիկոսն յոտնկայս՝ Հոմուապետական գաւազանը ձեռքին ի դէմս Հրաւիրակ Սրբազաններին պատասխանեց այսպէս.

«Ձեր պատուաւոր հրաւիրակութիւնն՝ արդէն կյիշեցուներ «ինձ այն ծանր ծանր հայրապետական պարտաւորութիւններն, «զորս Երկինք դրին ինձ վերայ. ես ի նկատի ունելով իմ ծերու- «թեան հասակը և իմ անձնական տկարութիւնս, չեմ վստահանար «խոստանալ թէ կարեմ լիովին լցուցանել Սուրբ Եկեղեցւոյ և սի- «րելի Ազգիս բազմակողմանի պահանջքն և պիտոյք. բայց եթէ «այն Տիրական ձայնն որ երբեմն կքաջալերէր զՍրբազան Առա- «ռաքեալն Պօղոս, կխրախուսէ և զիս յասելն «Շատ են քեզ «շնորհք իմ, զի զօրութիւն իմ ի տկարութեան կատարի» այն ժա- «մանակ յուսամ թէ Աստուածային օժանդակութեամբ կարեմ «մասնաւորապէս արդարացուցանել ազգի և եկեղեցւոյ յոյսը և «ակնկալութիւնքը. ուրեմն կխնդրեմ աղօթեցէք առ Աստուած «զօրացուցանել իմ հոգեկան և մարմնական կարողութիւնքս «որպէս զի մշակ առանց ամօթոյ լինիմ առաջի Աստուծոյ, առաջի «Ազգիս Հայոց և առաջի Առաքելական սուրբ եկեղեցւոյ Նորին»։

Ցետոյ Սինոդի Անդամ Սրբազան Յովակիմ եպիսկոպոս մատոյց Նորին Վեհափառութեան Ս. Սինոդի պաշտօնական թուղթը՝ զոր հրամանաւ Վեհափառին վիճակային Կոնսիստորի Ատենադպիրը բարձրաձայն կարդայ ի լուր ամենեցուն և որ ունէր զայս օրինակ։

ՆՈՐԻՆ ՎԵՀԱՓԱՌՈՒԹԵԱՆ

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Տ. Տ. ՄԱԿԱՐԱՅ

Ի Լուսաւորչական Հայոց Սինոդէ Սրբոյ Էջմիածնի

Յայտարարութիւն.

Սինոդս Նշանակեալ զԿառավարիչ Թեմին Հայոց Ղարաբաղու զԲարձր Սրբազան Գրիգոր Արքեպիսկոպոսն Սագինեանց և զԱնդամ Սինոդիս զՍրբազան Յովակիմ Եպիսկոպոսն Տէր Գրիգորեանց ի պաշտօն Հրաւիրակութեան ի դիմաց Անդամոց Սինոդիս և Միաբանութեան Մայր Աթոռոյս ուղևորեաց յոտս Ձերդ Վեհափառութեան առ ի հրաւիրել զՁերդ Սրբութիւն յԱթոռ Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչի:

Իսկ մեք և համայն Ուխտ Միաբանութեանս աղաչեմք զԱմենաբարին Աստուած, զի յաջողեսցէ Ձեզ անփորձ և անվտանգ հասանել ի Մայր Աթոռս ի Ս. Էջմիածին:

Տեղակալ Ատենապետի Սինոդի ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Անդամք:
ՄԵՍՐՈՎԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
ԵՐԵՄԻԱ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
ՆԵՐՍԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
ՄԱՄԲՐԷ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Համար 2596
Ի 28 Օգոստոսի 1885 ամի
Ի Ս. Էջմիածին:

Ատենադպիր Ս. Մուշեղեանց:

Այնուհետև հոգևորական դասը խմբուելով առաջի Նորին Վեհափառութեան և համբուրելով Նորա Սուրբ Աջը դուրս եկան ընդունարանէն, ուր մնացին ըստ հրամանի Վեհափառին միայն հրաւիրակ Սրբազանները, որք իշխանների հետ ծանօթացան և ապա ամենքեան հրաժեշտ առին և գնացին իւրեանց տներ:

Այսպէս վերջացաւ այս գեղեցիկ հանդէս հրաւիրանաց որ մի տարօրինակ մխիթարական տպաւորութիւն գործեց ամենքի վերայ և իւրաքանչիւր ոք զմայլած, հիացած և ոգևորուած բերնէ բերան սկսան պատմել իրարու իւրեանց տեսածը և լսածը և հանդիսի փառաւորութիւն և շքեղութիւն:

* * *

Սրբազան Հրաւիրակները հեռագրով յանուն Սինոդի յայտնում են որ Նորին Վեհափառութիւնը Հոկտեմբերի 3-ին դուրս կգայ Քիշնևից և 5-ին Օդեսայից նոր նաւելով Բաթումի վերայով կըժամանէ Թիֆլիզ և այնտեղից Ս. Էջմիածին հոկտ" 29-ին:

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՅ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ ԷՋՄԻԱԾՆԻ Ի ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏ.